

नुवाकोटमा उपलब्ध ऐतिहासिक उपकरण

शङ्करमान राजवंशी

वि. सं. १८२५ को श्रीमहोद्दामकीर्तिको
घण्टाभिलेख

परिचय—

यो घण्टा नुवाकोटका धामीको घरमा छ। नुवाकोट भैरवीमन्दिरमा रहेको यो घण्टा सिक्की चुन्डिएर खसेकोले घरमा ल्याई सुरक्षित गरी राखेको हो भन्ने धामीको भनाइ छ। यस घण्टाभिलेखमा श्री महोद्दामकीर्तिबाट भैरवीलाई घण्टा चढाइएको कुरा छ।

मूल—

नमः श्रीभैरव्यै ॥ ॥ श्री विक्रम संम्वत् १८२५ ॥ ।
श्रीशाकेपञ्चनेत्रद्विपधरणिमितेऽस्मिन्नभस्याद्यपक्षे
पञ्चाम्यां (गुरौ) घण्टाभ्यतरदरिहरिभैरवीप्रीत्ये सः ॥
स्वामिश्रीवीरभद्राःमजनृपवरनरभूपालसूनुर्महोद्यान्
पृथ्वीनारायणस्य क्षितिपतिमुकुटालंकृतेभ्रातृरसनम् ॥ १ ॥
तुहिनगिरिसुताङ्गाद्रिद्वन्द्वसच्चञ्चरीको
मदनसुभगरूपभ्रान्तसत्सुन्दरीकः ॥
सकलगुणगुणजो भूतले वीरमूर्ति—
जयति बुधमनोज्ञः श्री महोद्दामकीर्तिः ॥ २ ॥

अर्थ—

श्री भैरवीलाई नमस्कार । विक्रम संम्वत् १८२५ भाद्र कृष्ण पञ्चमी वृद्धस्पतिवारका दिन शत्रु नाश गर्ने भैरवीलाई खुशी पानानिमित्त श्रीमहोद्दामकीर्तिले घण्टा चढाउनुभयो । स्वस्ति श्री वीरभद्रका छोरा राजामा श्रेष्ठ नरभूपाल हुनुभयो । उहाँका छोरा (महोद्दामकीर्ति) राजमुकुटले सिँगारिएका पृथ्वीनारायणका ठूला असल भाइ

हुनुहुन्छ । हिमालयपर्वतकी छोरी पार्वतीका दुइचरणले खूब चंकिला भएका कामदेव झैराम्रो रूपले सुन्दरीलाई भ्रम गर्ने भएका सबै गुनीहरूको गुन चिन्ने पृथ्वीमा वीर मूर्ति भएका विद्वान्को मनको कुरा बुझ्ने श्रीमहोद्दामकीर्ति ठूला हुनुहुन्छ ।

टिप्पणी—

यस घण्टाभिलेखमा श्रीमहोद्दामकीर्तिका तीन पुस्ताको नाम उल्लेख गरिएको छ । यसबाट वीरभद्रका छोरा नरभूपाल, नरभूपालका छोरा पृथ्वीनारायण, पृथ्वीनारायणका ठूला भाइ महोद्दामकीर्ति हुन् भन्ने स्पष्ट छ । यी महोद्दामकीर्तिलाई श्री ५ पृथ्वीनारायण शाहले वि. सं. १८१९ मा मकवानपुर विजय गर्न सेनापति गरी पठाएका थिए । अहिले यिनले नुवाकोट भैरवीको आराधना गर्न लागेका रहेछन् । यही वर्ष भाद्र शुक्ल चतुर्दशीका दिन पृथ्वीनारायणले कान्तिपुर पनि विजय गरे ।

यस अभिलेखमा उल्लिखित मितिमा वारको दुइ अक्षर किच्चिएर अस्पष्ट हुन गएका छन् । श्लोकको छन्द मिलाई कोष्ठमा गुरौ पाठ पढिएको छ । महीना र पक्षका विषयमा चाहिँ 'नभस्याद्यपक्षे' भन्ने स्पष्ट छ । यहाँ ('नभसि+आद्यपक्षे') भनी सन्धि छुट्याई अर्थ गरेमा श्रावणमा पहिलो पक्षमा भन्ने हुन्छ । तर 'नभस्य × आद्यपक्षे' भनी सन्धि छुट्याई अर्थ गरेमा भाद्रको पहिलो पक्षमा भन्ने हुन्छ । यो वर्ष श्रावणमा अधिमास परेको छ । गणना गरी हेर्दा

(पूर्णान्तमानबाट)

पक्ष	महीना	वार
पहिलो	श्रावण कृष्ण पञ्चमी	सोम
दोस्रो	अधिक श्रावण शुक्ल पञ्चमी	मंगल

पहिलो	अधिक श्रावण कृष्ण पञ्चमी	बुध
दोस्रो	शुद्ध श्रावण शुक्ल पञ्चमी	बुध
पहिलो	भाद्र कृष्ण पञ्चमी	बृहस्पति
दोस्रो	भाद्र शुक्ल पञ्चमी	शुक्र

(अमान्तमानबाट)

[पक्ष]	महीना]	वार
[दोस्रो]	आषाढ कृष्ण पञ्चमी]	सोम
[पहिलो]	अधिक श्रावण शुक्ल पञ्चमी]	मङ्गल
[दोस्रो]	अधिक श्रावण कृष्ण पञ्चमी [बुध
[पहिलो]	शुद्ध श्रावण शुक्ल पञ्चमी]	बुध
[दोस्रो]	श्रावण कृष्ण पञ्चमी]	बृहस्पति
[पहिलो]	भाद्र शुक्ल पञ्चमी]	शुक्र

यस प्रकारले वार पर्न आएका छन् ।

पूर्णान्तमान भनेको कृष्णपक्षको प्रतिपदादेखि महीना शुरू गरी पूर्णिमाको अन्त्यमा महीना समाप्त गर्ने चलन हो । अमान्तमान भनेको चाहिँ शुक्ल पक्षको प्रतिपदादेखि अमावास्याको अन्त्यमा महीना समाप्त गर्ने चलन हो ।

गोरखाका शाहका पत्रमा प्रायः पूर्णान्तमान नै मानेको पाइन्छ । त्यसकारण यस अभिलेखमा पूर्णान्तमानबाट भाद्र कृष्ण पञ्चमी बृहस्पति वार भनी अर्थ गरिएको हो ।

वि. सं. १८३१ श्रावण शुदि ७ को
श्री अधिराजकुमार बहादुर शाहको
रुक्कापत्र

परिचय—

यो रुक्कापत्र श्रीअधिराजकुमार बहादुर शाहबाट धौकलसिंहका नाउँमा लेखिगएको हो । यसमा ज्ञानदेउ धामीको सापटी रुपियाँ भरिदेऊ भन्ने कुरा छ । मुकाम नुवाकोट छ । यो पत्रको सक्कल नुवाकोट धामीसँग छ ।

श्रीदुर्गासहाय

स्वस्ति श्रीमन्महाराजाधिराजकुमार श्रीमद्वाहादुरसाह-
कस्य रुक्का

आगे धौकलसिंह प्रति जाहां हामीले वस्ता षर्च गर्न लियाका रुपैया साढे १२॥ बाह्र ज्ञानदेउ धामिका सापट गरि काम चलावाथ्यौं इ रुपैया जाहा आयाका षर्चमाहा दिया इ भयैन तस्कारण ताहां रुक्का गरी पठयाको हो साढे बाह्र १२॥ रुपैया ज्ञानदेउ धामिका चाडो गरी भरिदेउ गर्ज माहां सापट लियाका हुन् सर्वथा इ सम्बत् १८३१ श्रावण शुदि ७ रोज १ मुकाम नुवाकोट शुभम्—
टिप्पणी—

यी बहादुर शाह श्री ५ पृथ्वीनारायणका छोरा श्री प्रतापसिंहका भाई हुन् । वि. सं. १८३४ मा प्रतापसिंह स्वर्ग हुँदा प्रतापसिंहका छोरा रणबहादुर बालक थिए । राज्यभार राजमाता राजेन्द्रलक्ष्मीले चलाउनुपरेको थियो । त्यस बेला यिनै देवर बहादुर शाहका सल्लाहबाट राज्य चलाइएको थियो । पछि देवरभाउज्यूको परस्पर वैमनस्य हुन जाँदा केही काल यी बहादुर शाह विदेशिनुपरेको थियो । राजेन्द्रलक्ष्मीको देहावसानपछि बहादुर शाहले फेरि आई राजकाज चलाए । यसपछि यी बहादुर शाहले नेपाल राज्य पश्चिममा सतलजसम्म बढाइदिएका थिए ।

यी बहादुर शाह यस बेला नुवाकोटमा थिए भन्ने यस पत्रबाट थाहा हुन्छ । बहादुर शाहलाई नुवाकोटमा रहँदा खर्चले गर्ज परेको रहेछ । सो गर्ज टार्न बहादुर शाहले नुवाकोटका धामी ज्ञानदेउसँग साढे १२ रुपियाँ सापट लिई खर्च चलाएका रहेछन् । यो साढे १२ रुपियाँ भनेको अहिलेको जस्तो रुपियाँ थिएन । त्यस बेलाको साढे १२ रुपियाँ भनेको ठूलो कुरो थियो । यसको ठीक शयवर्षपछि जङ्गबहादुरका पालामा १ रुपियाँले १ मुरी धान पाइन्थ्यो भन्ने कुरा वि. सं. १९३१ को जङ्गबहादुरको रुक्कापत्रबाट थाहा हुन्छ* । यसैले अनुमान हुन्छ बहादुर शाहका पालामा साढे १२ रुपियाँले कति मुरी धान पाइँदो हो ।

यस पत्रमा उल्लिखित धौकलसिंह साँगाचोकको लडाईँ-मा वीरगति हुने शिवरामसिंह बस्नेतका कान्छा छोरा हुन्★ । यी धौकलसिंह यस बेला कहाँ थिए यो कुरो यस पत्रबाट थाहा हुन सकेन ।

(*) प्राचीन नेपाल अंक ७ को ३१-३३ पृष्ठ

(★) संस्कृत सन्देश १ वर्ष ५ अंक ४ पृष्ठ

वि. सं. १८३२ ज्येष्ठ शुदि ८ को
श्रीप्रतापसिंह शाहको रुक्का लालमोहर

परिचय—

यो रुक्का लालमोहर श्री ५ प्रतापसिंह शाहबाट पश्चिम १ नम्बर नुवाकोट धामीलाई लेखिएको हो । यसमा नुवाकोटदरवार चाँडो छाडनु भनी लेखिएको छ । यसको सक्कल नुवाकोट धामीसँग छ ।

श्रीदुर्गासहाय

स्वस्ति श्रीमन्महाराजाधिराजकस्य रुक्का

आगे धामी प्रति ताहाँको दर्वार छाडन्या धामि पलकको भारा हो षर किन्न रुपैया नौ ९ नांग्या षतु-हरू हात पठाइदियाको छ षर किन्न्या छन् त्यो दर्वार चाँडो छाइदेउ सर्वथा ३ इति सम्बत् १८३२ साल ज्येष्ठ शुदि ८ रोज ३ शुभं

वि. सं. १८३३ ज्येष्ठ वदि ९ को श्री ५
प्रतापसिंह शाहको रुक्का लालमोहर

परिचय—

यो रुक्का लालमोहर श्री ५ प्रतापसिंह शाहबाट पश्चिम १ नम्बर नुवाकोटका ज्ञानदेउ धामीलाई लेखिएको हो । यसमा गाउँ व्यासीको दरवारको व्यवस्था गर्ने बारेको कुरा छ । यो पत्रको सक्कल नुवाकोट धामीसँग छ ।

श्रीदुर्गासहाय

स्वस्ति श्रीमन्महाराजाधिराजकस्य रुक्का

आगे ग्यन्देउ धामिप्रति ताहा दर्वार छाइया कि छायाको छैन नछायाको भया तेरो षलक डको लैजाकन गाउँव्यासिका दर्वार जाहा छावन पर्न्या छ चाडो गरि छाव वाकि गाव दर्वारका वरिपरि पनि फमक गरि प्रग-लाई नजिक गरी प्रगेलनु छैन प्रगेत्याका ठाउँमा कसि-गर पात राषनु छैन चाडो गर इति सम्बत् १८३३ साल ज्येष्ठ वदि ९ रोज १ शुभम्

टिप्पणी—

वि. सं. १८३१ मा श्री ५ पृथ्वीनारायणको देहा-वसान भएपछि पृथ्वीनारायणका जेठा छोरा प्रतापसिंह शाहले राजगद्दी ग्रहण गरे । यी प्रतापसिंहका पालामा सुखीमसँग नेपालको गडबडी भएको थियो । सो गडबडी-लाई प्रतापसिंहले साम्य पारेका थिए । प्रतापसिंहका पालामा नेपाल राज्यको विस्तार हुन नपाउँदै प्रताप-सिंहको स्वर्गवास भयो ।

श्री ५ प्रतापसिंहबाट नुवाकोटका धामी ज्ञानदेउका नाउँमा लेखिएका माथिका दुइ लालमोहरमा नुवाकोट गाउँ व्यासीका दरवार छाडनानिमित्त खर किन्न ९ रुपियां पठाएको तथा चाँडै छाइसक्नु भनी ताकिता भएको उल्लेख छ । यसबाट यस ताका नुवाकोट व्यासीमा पनि दरवार वन्न लागेको रहेछ भन्ने स्पष्ट छ । नुवाकोट व्यासीको दरवार खरले छाइएको थियो भन्ने कुरा माथिको पत्रले थाहा भएको छ ।

वि. सं. १८३५ आषाढ शुदि ११ को श्री ५
रणबहादुर शाहको रुक्का लालमोहर

परिचय—

यो रुक्का लालमोहर श्री रणबहादुर शाहबाट पश्चिम १ नम्बर नुवाकोटका कृष्ण धामीका नाउँमा लेखिएको हो । यसमा संक्रान्ति खर्चमा निमित्त चामल पठाइदेऊ भनी लेखिएको छ । यो पत्रको सक्कल नुवाकोट धामीसँग छ ।

श्रीदुर्गासहाय

स्वस्ति श्रीमन्महाराजाधिराजकस्य रुक्का

आगे कृष्ण धामी प्रति संक्रान्तिका षचंकन चावल मुरि १० तम्रा धामी षलक डको भारा गरि चावल बोकायर सनिसर वारका दिन चावल काठमाडौं आइपुगन्या गरि पठाउ इति सम्बत् १८३५ साल आषाड सुदि ११ रोज १ शुभम्

वि. सं. १८४३ मघवदि १० को श्री ५
रणबहादुर शाहको लालमोहर

परिचय—

यो लालमोहर श्री ५ रणबहादुर शाहबाट संन्यासी गिरिधर भारती हरिवन गजराज गिरीका नाउँमा लेखि-
गएको हो । यसमा म्लुकभरका संन्यासीको रकम दण्ड
कुण्ड अपुताली भात भान्सा आदिको व्यवस्था तथा
महन्त्याई बाँधिएका कुरा छन् । यो पत्रको सक्कल
नुवाकोट धामीसंग छ ।

श्रीदुर्गासहाय

स्वस्ति श्री गीरिराज चक्रचूडामणि नरनारायणेत्यादि
विविध विरुदावली विराजमान मानोन्नत श्रीमन्महा-
राजाधिराज श्रीश्रीश्री महाराज रणबहादुर साहबहादुर
सम्भेर जङ्ग देवानाम्सदा समरविजयीनाम् आगे महंत
गिद्धर भातिके हरिवन गजराज गिरिके भेरिपूर्व माहानदि
पश्चिम हाम्रा भरमुलुकमा संन्यासिको रकम दंडकुण्ड मोरो
अपुतालि षत् छित् जातको भात भान्सा जोजो अम्बलि
दारका अम्बलमा संन्यासि हुन् षत्छित्मा चौथाइ अपु
तालि चाद्रायिनमा दसउंद अमालिले षानु रकम चलन
दिनु माझि दनवार कुमाल दरै हाइ चेवां थामि एतिले
परापूर्वका रितसंग महंत मंडलि मान्नु संन्यासि भित्रको
रितिधिति परापूर्वदेधि भैयाको चौताराका महंतका
वित्ता वाहिक सर्व कलम्को महन्त्याई नडल्याइ वकस्युं
आफना षातिज्जमासित माम्ला गरि भोग्य गर ईति
सम्बत् १८४३ साल मिति माघ वदि १० रोज १ मोफाम
काठमाडौं शुभम्

मारफत रणजित पांडे

रुजु बलभद्र साह

मारफत सिवनारायण षत्

रुजु अभिमान सिंह

रुजु हरिवंस

रुजु वम्साह

वि. सं. १८४७ चैत्र शुदि ६ को श्री ५
रणबहादुर शाहको रुक्का लालमोहर

परिचय—

यो रुक्का लालमोहर श्री ५ रणबहादुर शाहबाट
पश्चिम १ नम्बर नुवाकोटका कृष्ण धामीका नाउँमा

लेखिगएको हो । काजी रणसुर पांडे दामोदर पांडे खटाइ
पठाएको छ उनीसंग बसी जे जे गर्नुपर्ने काम अडकाउ नगरी
कोटको काम चांडै सिद्धचाउनु भन्ने कुरा यस पत्रमा लेखिएको
छ । यो पत्रको सक्कल नुवाकोट धामीसंग छ ।

श्रीदुर्गासहाय

स्वस्ति श्रीमन्महाराजाधिराजकस्य रुक्का

आगे कृष्ण धामीप्रति ताहा कोटको काम गर्नकन
कर्म पनि आया ताहां माटो चिप्ट पानी तला छापनु
तिम्रा घोडा लाग्यो 'ताहां काजि रणसुर पांडे दामोदर
पांडेसंग वसि ज्याज्या गर्नुपर्न्या काज षट्टा नगरि चांडो
सिद्ध गर्नुपर्छ वर्ष लाग्यो यहि साल सिध्यावनु छ इति
सम्बत् १८४७ साल चैत्र शुदि ६ रोज ७ मुकाम
कान्तिपुर शुभम्

वि. सं. १८४९ मार्ग शुदि ४ को श्री ५
रणबहादुर शाहको रुक्का लालमोहर

परिचय—

यो रुक्का लालमोहर श्री ५ रणबहादुरशाहबाट
पश्चिम १ नम्बर नुवाकोटका कृष्ण धामीका नाउँमा
लेखिगएको हो । नुवाकोट दरवार बनाउना निमित्त
अमरसिंह थापा डिठा लक्ष्मी नारायणलाई खटाई पठाएको
छ । तिमि तीन जना भई काम ताकितीसाथ गर भन्ने कुरा
यस पत्रमा लेखेको छ । यो पत्रको सक्कल नुवाकोट धामी-
संग छ ।

श्रीदुर्गासहाय

स्वस्ति श्रीमन्महाराजाधिराजकस्य रुक्का

आगे कृष्ण धामीप्रति नुवाकोटको दरवार बनाउन
अमरसि थापा सुवेदार लक्ष्मिनारायण डिठालाई पठायाको
छ तिमि तिनै जना वसि ज्याज्या काम गर्न्या हो सो
ताकित गरि काम गर तिम्रा धामीषलकले पनि पानी
भर्नु माटो मोछनु षट वांधनु अरू ज्याज्या काम परि
आयाको काज गर ईति सम्बत् १८४९ साल मार्ग शुदि
४ रोज ७ शुभम्

टिप्पणी—

यी रणबहादुर शाह श्री ५ प्रतापसिंह शाहका छोरा हुन् । वि. सं. १८३४ मा प्रतापसिंह शाहको मृत्यु भएपछि यी रणबहादुर शाह राजगद्दीमा बसेका हुन् । तर त्यस बेला रणबहादुर शाह नाबालक थिए । नाबालक राजाबाट राजकाज चलाउन सम्भव थिएन । त्यसैले अरु राजप्रतिनिधि भई राजकाज चलाइएको थियो । नुवाकोटका कृष्ण धामीलाई लेखेको वि. सं. १८३५ आषाढको रवकापत्रमा संक्रान्तिको खर्चका निमित्त चामल झिकाइएको कुरा छ । सो साउने संक्रान्ति चाडको पर्व हो । सो पर्व आजसम्म मनाई आइरहेको छ । उक्त पत्रबाट त्यसताका विशेष खजाना नुवाकोट दरबारबाट आउँदो रहेछ भन्ने बुझिन्छ । वि. सं. १८४३ माघमा महन्त गिरिधर भारतीलाई गरिदिएको महन्त्याई मण्डलीको लालमोहरमा भेरीपूर्व महानदी पश्चिमपट्टि संन्यासी रकम कलमको अखत्यारी दिएको कुरा छ । यसबाट वि. सं. १८४३ मा नेपालराज्यको विस्तार पश्चिममा भेरी पुगिसकेको स्पष्ट प्रमाणित हुन्छ । तिनताक संन्यासी महन्तको प्रभाव राजदरबारमा राम्रोसंग परिसकेको थियो । त्यसैको फलस्वरूप रणबहादुर स्वामी निर्वाणानन्दको नामले संन्यासी बनेका थिए । नुवाकोटका कृष्ण धामीलाई लेखेको वि. सं. १८४७ को पत्रबाट नुवाकोटमा कोट मरमत गरेको र वि. सं. १९४९ को पत्रबाट नुवाकोट दरवारको मरमत गरेको प्रमाणित हुन्छ । यस बेला बहादुर शाह नायबी थिए । रणबहादुरको नाममा बहादुर शाहबाट राजकाज चलाइएको थियो ।

वि. सं. १८५७ को श्री देवकन्याले राखेको घण्टाभिलेख

परिचय—

वि. सं. १८५७ मार्ग शुक्ल १५ मा त्रिभुवन सचिवकी पत्नी श्री देवकन्याले नुवाकोट भैरवीलाई चढाएको घण्टामा रहेको यो अभिलेख हो । यो घण्टा भैरवी-स्थानमा छ ।

स्वस्ति श्री ३ भैरव्यै नमो नमः ॥ ॥ श्रीशालिवाहनीयशके युगमनयनार्थक १७२२ मिते प्रजापतिसंवत्सरे श्रीसूर्यदक्षिनायने हेमन्तर्तौ मार्गशीर्षमासे शुक्लपक्षे पूर्णिमायां पुण्यतिथौ सोमवासरे रोहणीनक्षत्रे सिद्धियोगे ववकरणे वसुमुहूर्ते वृश्चिकराशिस्थिते सवितरि वृषराशिस्थिते

चंद्रे कर्कटराशिस्थिते देवगुरावन्येषु ग्रहेषु यथा स्थानस्थितेषु श्री भैरवीदेवताप्रीत्ये काश्यपगोत्र श्री त्रिभुवनसिंह सचिवपत्न्या श्रीदेवकन्यानामवत्या समर्पितेषा सोपकरणघण्टा ॥ इति श्रीविक्रमार्कसंवत्सरे १८५६ श्रीनेपाल सम्वत् १२१ शुभमस्तु ॥ तवल धार्नि १ श्रीमहामाया सहायः ॥ श्व घण्टा ज्या याकहा व्यापारी यलदेस नकवाहालया श्रीतओधिकजु पुत्र श्री धनवृद्धिजु शुभः ॥ ॥

अनुवाद—

स्वस्ति श्री ३ भैरवीलाई नमस्कार । श्रीशालिवाहन-शाके १७२२ प्रजापतिसंवत्सरमा श्रीसूर्य दक्षिणायन भएको वेलामा हेमन्त ऋतुमा मार्ग महीना शुक्ल पक्ष पूर्णिमाको पुण्यतिथिमा सोमवारमा रोहिणीनक्षत्र सिद्धियोग ववकरण वसुमुहूर्तमा वृश्चिकराशिमा सूर्य वृष राशिमा चन्द्र कर्कटराशिमा बृहस्पति अरु ग्रह यथास्थानमा रहेका वेलामा श्रीभैरवीदेवी प्रीतिका निमित्त काश्यपगोत्रका श्रीत्रिभुवनसिंह सचिवकी पत्नी श्रीदेवकन्याले सामानसहित यो घण्टा चढाइयो । इति श्री विक्रम संम्बत् १८५६ श्रीनेपाली संवत् १२१ शुभ होस् । तौल धार्नी १ श्रीमहामाया सहाय । यो घण्टा बनाउने व्यापारी पाटन नकबहालको श्रीतओधिकजुको छोरा श्री धनवृद्धिजु शुभ ॥ ॥

टिप्पणी—

यी त्रिभुवन पाटने काजी धनवन्तका नाति हुन् । त्रिभुवनको बाबुको नाउँ वीरनरसिंह हो । वि. सं. १८६१ मा शेरबहादुर शाहद्वारा रणबहादुर शाह यिनैको घरमा मारिएका थिए । शेरबहादुर शाहको मतिपारको दोष लगाई भीमसेन थापाले यी त्रिभुवन काजीलाई मराएका थिए । यी खवास प्रधान हुन् । (पूर्णिमा १२ अंक ४८ पृष्ठ, १८ अंक १२३ पृष्ठ) ।

वि. सं. १८५८ को दामोदर पांडेले राखेको घण्टाभिलेख

परिचय—

वि. सं. १८५८ आषाढ शुक्ल ४ मा मन्त्री दामोदर पांडेले स्वास्नी छोरासहित भई नुवाकोट भैरवीलाई चढाएको घण्टामा रहेको अभिलेख हो । यो घण्टा नुवाकोट भैरवीस्थानमा छ ।

वर्षेऽष्टेन्द्रियनागभूपतिमिते १८५८ श्रीविक्रमीये रवौ
ककस्थे शुचिमासि भौमदिवसे शुक्ले चतुर्थ्यां तिथौ
पत्न्या साकमयोध्यया ससुतया श्रीभैरवीप्रीतये
घटंषा सचिवेन रम्यनिनदा दामोदरेणापिता ॥१॥

ज्येष्ठः श्रीकरवीरसंज्ञक उमापादारविन्दाचक्रो

(वि) क्वातो रणजङ्ग इत्यभिधया तस्यानुजो वीर्यवान्
युद्धे शूरस्सतो रणदलः श्रीकीर्तिवम्संज्ञक
स्तस्माच्छ्रीललितादिवम्म इति तत्पुत्रारिपुत्रा सदा ॥२॥

अनुवाद—

विक्रम संवत् १८५८ ककटमा सूर्य बसेका बेला
आषाढ शुक्ल चतुर्थी तिथिमा पत्नी अयोध्या र छोरा
सहित भई श्रीभैरवी प्रीतिका निमित्त मन्त्री दामोदरले
यो राम्रो आवाज आउने घण्टा चढाइयो। तिनका छोरा
जेठा पार्वतीको चरणकंकललाई पूजा गर्ने श्रीकरवीर, तिनका

भाइ पराक्रमी प्रख्यात, रणजङ्ग, युद्धमा शूरा सज्जन रण
दल, श्रीकीर्तिवम श्रीललितवम थिए।

टिप्पणी—

यी दामोदर पाँडे भीमराज पाँडेका नाति काजी
कालु पाँडेका छोरा हुन्। यिनको जन्म वि सं. १८०८
मा भएको हो। पृथ्वीनारायणका पालादेखि यिनले
वीरत्वको काम गरिआएका थिए। वि. सं. १८४३ मा
बहादुर शाहले पश्चिम विजयको काम गर्दा यिनले पनि
काम गरेका थिए। वि. सं. १८४८ मा नेपालले भोटमा
आक्रमण गर्दा दिगर्चाको युद्धमा पनि यिनले विशेष काम
गरेका थिए। वि. सं. १८४९ को नेपाल चीनयुद्धमा
पनि यिनले विशेष काम गरेका थिए। वि. सं. १९६०
मा रणबहादुर काशीबाट फर्केपछि यी दामोदर पाँडे
मारिए। यिनका छोरा करवीर, रणजङ्ग, रणदल, मुग्लान
पसे। (पूर्णिमा २० अंक ३२० पृष्ठ)

प्राचीन नेपाल अंक ९ को पृष्ठ २९ पंक्ति १५ मा योगप्रकाश मल्लको ताडत्र मूलमा श्रीश्री जय योगप्रकाश
हुनुपर्नेमा योग छुट भै जय प्रकाश मात्र भएकोले संच्याई पढ्न अनुरोध छ।

शंकरमान